

Aktuellt från Fårhälsovården

Rapport från ”Stavanger-OS”

Vart 4:e år anordnas en stor internationell fårveterinärkongress. I år hölls den i Stavanger och en stor del av de svenska fårhälsoveterinärerna var där.

På OS-manér arrangeras vart fjärde år en internationell kongress om fårsjukdomar. Denna gång stod Norge som värd för ”The 7th International Sheep Veterinary Congress” i vackra Stavanger.

Mötet var välarrangerat och varje dags program startade med ett plenarföredrag som följdes av tre parallella föreläsningssessioner. Mötet pågick i fem dagar och vi som var på plats hjälptes åt att täcka in hela programmet. Vi kunde med glädje notera att Sverigeaktuella frågor som parasiter, fotröta och djurvälstånd stod i fokus. Mötet inleddes med en exposé över fårproduktionen i de nordiska länderna och där konstaterades att Norge har överlägset flest tackor och med Sverige på god andraplats.

Ett slående intrycket från mötet var nyttan med vårt svenska system

för samarbete mellan fårnäringen och veterinärerna, något som inte alls är självklart i andra länder. Det stora värdet av att jobba som vi gör märks inte minst i fotrötarbetet. Vi har även en avundsvärd god situation vad gäller resistensutveckling mot maskmedel hos parasiter, något vi måste värna om. I många länder är tyvärr många avmaskningsmedel i praktiken verkningslösa pga av felaktig användning, med alla komplikationer som följer av detta.

Välståndfrågorna blir allt viktigare och även här ligger Sverige långt framme. Flera föredrag på temat djurvälstånd berörde den australiensiska fårhållningen och frågan om smärtlindring vid mulesing. Vi kunde konstatera att många värdefulla kontakter knöts och att fårveterinärer runt om i världen är trevliga kollegor som gärna delar med sig av sina erfarenheter!

Här följer ett axplock från några föredrag av intresse för svensk fårnäring.

Djurvälstånd och djurägarstress

Djurvälstånd diskuteras mer och mer även i stora fårländer. I Australien har man tagit debatten om ”mulesing” på allvar. Vid mulesing klipps det lösa skinn på låren och runt anus bort då det kan ge problem vid fluglarvsangrepp. Hittills har detta skett helt obedövat och flera föredrag handlade om hur man kan ge smärtlindring vid mulesing i väntan på att avelsarbetet mot mindre löst skinn och mindre ull runt anus ger resultat. Som alternativ till mulesing angavs försök med klämmor i skinn eller injektion av ämnen som stramar upp underhuden och reducerar ullväxten runt anus.

En kombination av smärtstillande medel (NSAID) och sprayning med lokalbedövande, blödningshämmande och

Aktuellt från Fårhälsovården

i fårsjukdomar

bakteriehämmande spray tycks åtminstone minska smärtorna efter ingreppet samt att påskynda läkningsprocessen.

Avslutningsvis redovisades en tankeväckande undersökning om hur djurägare och veterinärer inte bara uppfattar djurens lidande vid olika stressituationer och behandlingar, utan även den egna stressen och vallhundens. Resultaten visade att djurskötarna ofta uppfattade situationen som mer stressande för sig själva och vallhunden än för fåren som utsattes för hanteringen.

Råmjölk och skyddande antikroppar hos nyfödda lamm

Råmjölken är livsviktig för det nyfödda lammets överlevnad, råmjölken ger både näring och skydd mot infektioner. Om lammet får i sig för lite råmjölk och för sent efter födseln ökar risken för lamm dödlighet. Genom att ta blodprov på lammen och mäta halten immunoglobuliner (skyddande antikroppar) i blodet kan man se hur mycket råmjölk lammet fått i sig. I Norge undersöktes 620 lamm och riktigt låga nivåer sågs hos lamm med låg födelsevikt (lägre än 4,4 kg), lamm till tackor äldre än 4 år och hos svagfödda lamm. Hos trillinglamm och flasklamm sågs också låga nivåer. Även avståndet från spenspets till golv kunde kopplas till antikropps nivåerna. Lamm till tackor med ett avstånd kortare än 20 cm hade låga nivåer av immunoglobuliner i blodet.

Med kunskap om riskfaktorerna för vilka lamm som får låga halter av immunoglobuliner kan förebyggande åtgärder sättas in snabbt. Att sondmata lamm i riskzonen med råmjölk redan inom några timmar efter födseln är således ett effektivt sätt att öka lammöverlevnaden.

God effekt med gårdsanpassade vacciner mot fotröta

Som ett led i att bekämpa fotröta kan vaccin användas för att minska smit-

trycket. Vaccinet fungerar dels förebyggande mot nyinfektion, dels botande för redan smittade. Eftersom det finns flera olika serotyper av fotrötebakterien *Dichelobacter nodosus* har det hittills varit svårt att hitta ett effektivt vaccin mot fotröta. Genom att utgå ifrån vilken serotyp som finns i besättningen har man i Australien tagit fram gårdsanpassade vacciner som ger skydd mot "rätt" serotyp. Tyvärr finns det besättningar som har ett flertal olika serotyper av *D. nodosus*, vilket försvårar arbetet. I försök från Kangaroo Island utanför Australien rapporteras glädjande om ett och samma vaccin som ger gott skydd mot två serotyper.

Från Tyskland redovisades liknande positiva resultat där avsevärt bättre effekt uppnåddes med gårdsanpassade vacciner. Dessa skraddarsyddade vacciner hade dessutom färre negativa biverkningar såsom kraftiga reaktioner vid injektionsstället, vilket försämrar både skinn och köttvärde.

Ett helt nytt avmaskningsmedel lanserat
Många föredrag handlade om parasiter som utvecklade motståndskraft (resistens) mot avmaskningsmedel. Vikten av att gårdsanpassa parasitbekämpningen poängterades. Vår svenska resistensstudie presenterades av Johan Höglund, och resultatet med resistens mot bensimidazol i endast 4 % (2 av 45) besättningar

Professor Johan Höglund, SLU, presenterade det svenska resistensprojektet som visar att resistenssituationen i Sverige är betydligt bättre än i de flesta andra länder i Europa.

framstår alltmer som en exceptionellt gynnsam situation som vi ska vara stolta över, men inte ta för given.

Att ta fram nya avmaskningsmedel är en lång process, men läkemedelsbolaget Novartis lät meddela att ett preparat, Zolvix®, är på god väg till Europa. Det används redan i Nya Zeeland och bör inom några år finnas på marknaden även i Sydamerika följt av Europa och sedan Australien. Lösningen är orange liksom förpackningar, doseringspistoler och andra tillbehör. Den verksamma substansen, monepantel, är ny, men liksom avermektinerna (Ivomec®, Noromectin® och Cydectin®) orsakar den förlam-

Aktuellt från Fårhälsovården

Några av de svenska veterinärerna på plats i Stavanger. Från vänster: Andrea Holmström, Olof Schwan, Katarina Gustavsson och Kalle Hammarberg.

ning hos rundmaskar, däribland stora magmasken (*Haemonchus*), men saknar effekt mot tex. leverflundror. Rätt använd kan Zolvix® fördröja resistensutvecklingen hos de andra preparaten och förbli verksam längre än de 5-10 år som tidigare varit gängse problemfri period. Priset kan bidra till att begränsa användningen – det är ännu så länge fyra gånger så dyrt som det näst dyraste i Nya Zeeland!

Opåverkad sperma efter blåtungevaccination
Representanter från läkemedelsbolaget Merial rapporterade att vaccination med blåtungevaccin av den typ vi idag använder i Sverige inte påverkade spermakvaliteten hos 28 baggar. Baggarna vaccinerades två gånger med tre veckors mellanrum (mot normalt endast en gång). Spermaprovtagningar en gång per vecka under en och en halv månad med start veckan före första vaccinationen visade inga negativa effekter på vare sig spermernas antal, utseende eller rörlighet.

Vaccin som alternativ till kemisk fästingbekämpning

Fästingar är kända smittspridare, s.k. vektorer, för både virussjukdomar och bakteriesjukdomar. Den vanligaste arten är "vanlig fästing" (*Ixodus ricinus*).

I Norge har man sedan decennier arbetat med den fästingburna bakteriella infektionen "Tick Born Fever" som orsakas av bakterien (*Anaplasma phagocytophilum*). Sjukdomssymptomen på får är feber, stelhet, hälta och många gånger uppkommer följsjukdomar som kan ge exempelvis lunginflammation och blodförgiftning. I en mindre studie har man också konstaterat att tillväxten försämras. Förebyggande behandling för besättningar i problemområden är fästingbekämpning med olika kemiska preparat.

I Norge har man en lång fästingsäsong och extensiv djurhållning vilket omöjliggör effektivt fästingprofylax. Man försöker istället utveckla ett vaccin mot anaplasma-bakterien.

I Sverige har vi två fästingtoppar under året och kan behandla våra lamm för att undvika fästingproblemen. På Gotland finns, utöver den vanliga fästingen, ytterligare en art som kan bära på anaplasma-bakterien. Svenska Djurhälsovården hade en poster på konferensen som redogjorde för vårt arbete tillsammans med SVA.

Genomtänkt webbaserat fårhälsoprogram i Skottland

Det är inte bara vi i Sverige som är intresserade av ett modernt fårhälsoprogram. I Skottland har Scottish Agriculture College (SAC) utvecklat ett webbaserat "sheep health management program" riktat till den breda fårnäringen. SAC är en innovations och kunskapsbaserad organisation som utför sina uppdrag till stöd för näringen och i nära samarbete med myndigheter.

I vårt arbete med att ta fram ett svenskt fårhälsoprogram kunde vi konstatera att skottarna har tänkt till ordentligt i sitt webbaserade program. Programmet innehåller t.ex. en kalender som stöd för rutinerna i det förebyggande fårhälsoarbetet, frivilliga djurhälso-nyckeltal med möjlighet till jämförelse inom besättning mellan år, liksom jämförelse mellan andra besättningar som använder programmet. Efter en demonstration på plats kunde vi snabbt dra slutsatsen att programmet definitivt är intressant för svensk del. SAC och vi i projektgruppen för det svenska fårhälsoprogrammet kommer att fortsätta vår dialog med SAC för att på bästa sätt dra lärdom av deras arbete.

Artikeln är skriven av de medverkande veterinärerna

Foto: Sten-Olof Dimander

